

הטעם שהנשיאים נענשו על מה שנתעצלו להביא מיד את נדבתם למשכן

משל למה הדבר דומה, לידיד טוב שאומר להחתן לפני שמחת נישואיו, במקום שאני יתן לך סתם איזה מתנה עכשיו לפני החתונה, אני יחכה עד לאחר החתונה וימי השבע ברכות, ותבדוק בין כל המתנות שקיבלת מכולם, מה חסר לך עדיין, וכל מה שרק יחסר לך, אני יתן לך כסף לקנות את הכל על חשבוני. אין שום ספק שבוודאי נהנה החתן מהידיד הזה ביותר, מכל שאר האנשים שנתנו לו מתנות, כי הוא נותן לו בנדיבות לב מופלגת, והוא מוכן להשלים לו כל מה שרק יחסר לו.

והנמשל פשוט, לכאורה ממש זה היה כוונתם הטובה של הנשיאים, ליתן בנדיבות לב מופלגת יותר מכולם, להשלים כל מה שרק יחסר למשכן. ואם כן יש להבין למה קיבלו עונש על זה שהביאו את נדבתם רק בסוף, שנחסר אות "של תיבת הנשיאים.

בפרשתן (לה, כז), והנשאים הביאו את אבני השוהם ואת אבני המילואים לאפוד ולחושן. ופירש"י, והנשאים הביאו - אמר רבי נתן, מה ראו נשיאים להתנדב בחנוכת המזבח בתחלה, ובמלאכת המשכן לא התנדבו בתחלה. אלא כך אמרו נשיאים, יתנדבו ציבור מה שמתנדבין, ומה שמחסירים אנו משלימין אותם.

כיון שהשלימו צבור את הכל, שנאמר (לו, ז) והמלאכה היתה דים, אמרו נשיאים מה עלינו לעשות, הביאו את אבני השוהם וגו', לכך התנדבו בחנוכת המזבח תחילה. ולפי שנתעצלו מתחלה נחסרה אות משמם והנשאים כתיב בלי יו"ד.

כוונת הנשיאים היה לשם שמים

וקשה, הרי כוונת הנשיאים בזה שלא הביאו מיד את נדבתם למשכן היה כל כולו לשם שמים, כדי להשלים לבסוף כל מה שרק יחסר, והוא לכאורה נדיבות מופלגת עוד יותר מכולם.

אצל השי"ת לא שייך לומר כל מה ש'חסר' נשלים אנחנו, כי לי הכסף ולי הזהב

והביאור בזה, דיש חילוק גדול בין המשל להנמשל, ולא קרב זה אל זה כלל. החתן נצרך לאחרים, אין לו כלום משלו, ולכן הוא נהנה מכל מתנה שנותנים לו בחינם, וביותר יש לו הנאה מופלגת כשרואה שאחד מסור אליו בכל לבו, והוא מוכן להעמיד לו כל הצטרקיותיו שיחסר לו בסוף.

משא"כ אצל נדבת המשכן לא שייך לומר כך, כי הרי השי"ת לא נצרך ח"ו לשום נדבה עבור המשכן, כי 'לי הכסף ולי הזהב נאום ה' צבאות' (חגי ב, ח), כל הכסף והזהב שנדבו עבור המשכן, הכל הוא של השי"ת, כי ממך הכל ומידך נתנו לך (דברי הימים א' כט, יד).

ולכן אצל המשכן הוא להיפך, האדם צריך לשמוח על מה שניתן לו הזכיה שיוכל לתת נדבתו למשכן שהוא בית ה'. ולכן כתיב (שמות כה, ב) 'ויקחו' לי תרומה, ולא כתיב 'ויתנו' לי תרומה, כי לא האדם 'נותן' תרומה להשי"ת, שהרי הכל שלו, רק להיפך, השי"ת נותן לנו את האפשרות 'ליקח' תרומה וליתנו למשכן.

וזה היה הטענה על הנשיאים, למה הם עושים עצמם ש'צריכים' את נדבתם, והם מוכנים 'להשלים כל מה שחסר', הרי שום דבר לא 'חסר' להשי"ת ח"ו, להיפך, נותנים להם הזכיה ליתן עבור המשכן, ויש להם לקפוץ מיד על המציאה,

ליתן את תרומתם. ולכן זה היה נחשב להנשיאים כעצלות מה שאיחרו ליתן את נדבתם, ולכן נענשו שנחסר אות י' משמם.

הנשיאים באו לידי גאווה ולכן נחסר דוקא אות י' משמם שהוא אחד האותיות של שם הוי"ה

וכעין זה מבאר הכלי יקר, דמה שאמרו הנשיאים, יתנדבו הציבור מה שיתנדבו ומה שהם מחסרים אנו משלימין, זה היה דרך התפארות וגאווה, כי היה נשמע מזה, שהם גדולים יותר מכל ישראל, ורק להם יש האפשרות למלאות כל מה שבני ישראל מחסרים.

ולכן נחסר בדוקא אות י' משמם, כי זהו האות היחיד בתיבת 'נשיא' שהוא מהאותיות של שם הוי"ה, ואצל השי"ת כתיב (תהלים קא, ה) **גבה עינים ורחב לבב אותו לא אוכל**, ולכן לקח השי"ת מאיתם דוקא את האות י', כדי שלא יהיה עוד בתיבת 'נשא' שום אות משום הוי"ה. וכמו כן עצם צורת האות יו"ד מורה על ענוה וקטנות, כי הוא האות הקטן ביותר מכל האותיות, וכיון שהיה חסר להנשיאים ענין הענוה, לכן נחסר דוקא האות הזאת משמם.

מצוה הבאה לידך תקיימנה מיד בלי לעשות שום חשבונות

ומרן הבריסקער רב זצוק"ל ביאר בדרך אחר מה היה הפגם של הנשיאים, כי כשיש להאדם הזדמנות לקיים מצוה,

ולא לעשות שום חשבונות לאחר את המצוה.²

ואכן רואים, שבגלל החשבון שעשו הנשיאים, שיש להם לאחר את נדבתם, נתגלגל הדבר שבגלל זה כמעט לא נשאר להם שום אפשרות לקיים את המצוה, כי כלל ישראל כבר הקדימו להביא את הכל³. ולא מצאו מה להביא כי אם את אבני השוהם שלא נחשב כמעט כנדבה, מאחר שהעננים הביאו אותם כמבואר בתרגום יונתן (שמות לה, כז)⁴, ולא היה להם בזה שום חסרון כיס ושום טורח⁵.

הוא צריך לקיימה תיכף ומיד, וכמו שאמרו חז"ל (מכילתא בא ט), מצוה הבאה לידך אל תחמיצנה, ואמרו עוד (אבות פ"ב מ"ד), אל תאמר לכשאפנה אשנה שמא לא תפנה. הרי דכשמגיע לאדם מצוה, הוא צריך להזדרז לקיימה תיכף ומיד כחוק וגזירת המלך, ולא לעשות אז שום חשבונות הגורמים לאחר את המצוה.⁶

וזה היה הטענה על הנשיאים, נכון שיש לכם טענה צודקת למה איחרתם את נדבתכם, כדי להשלים בסוף את כל מה שחסר, אך מ"מ היה לכם לקיים את המצוה שנזדמנה לידם תיכף ומיד,

א. פעם ביקש אבא מבנו שיעשה לו כך וכך, והבן לא עשה את הדבר. שאל אותו אביו למה לא עשית את הדבר שאמרתי לך, וענה הבן תירוץ הגון למה לא היה יכול לעשותו. אמר לו אביו, אני יודע שיש לך מאה תירוצים, אך אני לא ביקשתי ממך תירוץ, ביקשתי ממך לעשות כך וכך...

ב. ענין זה נוגע גם בכללות לגבי מצוות צדקה, הרבה פעמים כשבא עני לבית הכנסת באמצע התפילה לבקש צדקה, מתחילים לחשב חשבונות האם הוא אכן עני הגון. וחשבתי כמה פעמים, איך יתכן לנו לעשות כזאת, הרי השי"ת מתנהג איתנו מדה כנגד מידה, והנה אנו בודאי רוצים שכל תפילה שלנו יתקבל בשמים, מבלי לבדוק אותנו אם אנו ראויים לכך. אך אם באמצע התפילה אנחנו עושים חשבון על כל עני אם הוא עני הגון, הרי גם בשמים יעשו חשבונות אם לקבל את תפילותינו אם לאו. ולכן צריכים להיזהר בזה ליתן מיד לכל עני בלי שום חשבונות.

ג. עיין בבאר מים חיים (בפרשתן): 'ויאמרו וגו' מרבים העם וגו' למלאכה אשר צוה ה' לעשות אותה' (לו, ה). לכאורה יתמה מה קול הרעש הזה, ואם ירבו להביא כהנה וכהנה, יהיה מונח בית אוצר ה' לפאר את בית אלקינו בגנזי אוצרות וכו'. ועוד אפשר לומר בזה על דרך אומרים ז"ל, (מובא ברש"י) שהנשיאים לא הביאו תחילה נדבתם למשכן, שאמרו יתנדבו צבור מה שיתנדבו, ומה שמחסרין אנו משלימין. ועל כן אמרו עושי המלאכה, 'הן מרבים העם להביא', ומה יעשו הנשיאים.

ד. וזה לשון התרגום יונתן: 'וענני שמיא אזלין לפישון, ודליין מתמן ית אבני בורלות חילא, וית אבני אשלמותא, לשקעא באיפודא ובחושנא, ומחתן יתהון באנפי מדברא, אזלין רברבני ישראל, ומייתן יתהון לצרוך עיבדתא'. ובתרגום ללשון הקודש: 'וענני השמים הולכים לפישון, ודולים משם את אבני שוהם חזק, ואת אבני המילואים, לשקע באפוד ובחושן, ומורידים אותם על פני המדבר. הולכים נשיאי ישראל ומביאים אותם לצורך המלאכה'.

ה. עיין באור החיים הקדוש (שמות כה, ז): 'עוד נראה על פי דבריהם ז"ל שאמרו ביומא (עה), שהעננים היו מביאים את אבני השוהם וכו', אם כן משולחן גבוה היו מביאים בלא טורח ויגיעה ולא חסרון כיס, אשר על כן סדר נדבתם אחר כל הנדבות שמביאין מכיסם ועל ידי טורח'.

וכך איתא שם במסכת יומא: 'והנשאים הביאו את אבני השהם, תנא, 'נשיאים' ממש [עננים], וכן הוא אומר (משלי כה, יד), 'נשיאים ורוח וגשם אין'. אמנם לפי זה היה צריך להיות כתוב לשון הפסוק 'נשיאים' מלא עם י', כי 'נשאים' חסר בלי י', אין פירושו עננים, ולפי זה לא קיבלו הנשיאים עונש על זה שאיחרו את נדבתם שיהיה נחסר מהם האות י', וצע"ג.

גם כשיש סיבה טובה, אם מעורב בה מידה רעה זה פסול בתכלית

כי סוף סוף מאחר שמעורב בזה אחד מהמידות רעות כמו עצלות, יש לחשוש שזהו הסיבה האמיתית שהאדם עושה כך, מפני שהוא מתעצל לעשות המצוה, והגם שהוא אומר מאה תירוצים אחרים למה אינו עושה את המצוה, מכל מקום יתכן שהסיבה האמיתית הוא מפני שהוא עוד לא תיקן את מידת העצלות שבו, והוא פשוט מתעצל מלעשות המצוה. ורק כדי להשקיט את מצפונו הוא מרמה את עצמו שיש לו תירוצים אחרים למה הוא לא מקיים את המצוה.

ומרן רבי ירוחם זצוק"ל מבאר בדרך אחר מה היה הטענה על הנשיאים. כי הנה הגם שהיה להם סיבה נכונה למה לאחר את נדבתם, מכל מקום סוף סוף היה מעורב בזה המידה הרעה של עצלות, כי זהו דרך המתעצל שהוא מביא רק בסוף. ואין שום אופן בעולם שמתירים להשתמש עם אחד מהמידות הרעות, אפילו כשיש להאדם סיבה טובה למה להשתמש עם זה לשם שמים.

זריזות - הוא המהות של יהודי

חסר להם הזריזות שהוא עיקר המהות של יהודי, נחסר מהם האות יו"ד. דהנה כשאדם עושה דבר בזריזות, זה מגלה שהוא עושה את הדבר באהבה וברצון, וכמו שנאמר בעקידת יצחק

וידוע דבריו הקדושים של החידושי הרי"ם, שלכן נחסר מהנשיאים דוקא האות יו"ד, כי יו"ד פירושו באידיש 'יהודי' - א איד.¹ וכל המהות של יהודי הוא, שיש לו מידת הזריזות, ולכן הנשיאים שהיה

1. פעם ראה הרה"ק רבי מאטיל מסלונים זצוק"ל בחורים שוחקים, ולא הוטב בעיניו הק' השחוק שלהם. ואמר להם, הנה על הפסוק (בראשית כא, ט), ותרא שרה את בן הגר המצרית אשר ילדה לאברהם 'מצחק', פירש"י, שבתיבת 'מצחק' נרמז כל השלשה עבירות חמורות. וכיוצא בזה פירש"י על הפסוק הנאמר אצל העגל, (שמות לב, ו) וישב העם לאכל ושתו ויקמו 'לצחק', שנכלל בזה כל השלשה עבירות חמורות.

ולפי זה יש להבין איך יתכן שעל הפסוק (בראשית יז, יט) ויאמר אלקים אבל שרה אשתך יולדת לך בן וקראת את שמו 'יצחק', פירש"י, וקראת את שמו יצחק - על שם הצחוק שצחק אברהם. הרי נתבאר שצחוק פירושו ג' עבירות חמורות.

רק מוכרח מזה, שאם מתערב בהצחוק האות יו"ד, 'יצחק', זה נהפך לטוב, עד כדי כך שזה נעשה שם של אחד האבות הקדושים, כי הוא צחוק של יו"ד - יהודי, משא"כ כשהצחוק הוא בלי האות יו"ד, כמו 'מצחק', 'לצחק', אזי הוא הדבר החמור ביותר ונרמז בזה כל הג' עבירות חמורות, כי אין זה צחוק של יו"ד - יהודי.

שמבואר בפסוקים (שמות לו, ה-ז), ויאמרו אל משה לאמר מרבים העם להביא מדי העבודה למלאכה אשר צוה ה' לעשות אותה. ויצו משה ויעבירו קול במחנה לאמר איש ואשה אל יעשו עוד מלאכה לתרומת הקודש ויכלא העם מהביא. והמלאכה היתה דים לכל המלאכה לעשות אותה והותר.

ורואים מזה שאחז לכל ישראל תשוקה מופלגת להביא את נדבתם למשכן, 'מרבים העם להביא', עד שהוצרכו להוציא כרוז מיוחד שלא להביא עוד נדבות, ורק כך היה אפשר לעכב את בני ישראל שלא להביא עוד נדבות, ולולי זה הם היו עדיין מביאים עוד ועוד ועוד.

והגם שערכו אותם מלהביא עוד, כבר היתה הנדבה דים לכל המלאכה והותר, הגם שהביאו את כל הנדבות בתוך שני ימים בלבד! כדאיתא **במדרש** (ב"ר נשא יב, טז), "שמחו כל ישראל במלאכת המשכן, והביאו בשמחה כל נדבה 'ובזריזות', ראה מה כתיב (שמות לה, כב) **ויבואו האנשים על הנשים**, שהיו דוחקות זה על זה ובאים אנשים ונשים בערבוביא, ולשני בקרים הביאו כל הנדבה, שנאמר **והם הביאו אליו עוד נדבה 'בבוקר בבוקר'.**"

וכן כתב **האור החיים** על הפסוק בפרשתן (שמות לה, כ), **ויצאו כל עדת**

(בראשית כא, ג), **וישכם אברהם בבוקר ויחבוש את חמורו, ופירש"י** (במדבר כב, כא), מכאן שהאהבה מקלקלת את השורה, הרי שעל ידי שהשכים בבוקר ונזדרז לחבוש בעצמו את אתונו, זה גילה שהוא הולך להעקידה מתוך אהבה ורצון. משא"כ כשהאדם מתעצל לעשות המצוה, זה מורה שהוא מקיים את המצוה כמצות אנשים מלומדה, בלית ברירה, והמצוה היא לא מהותו ופנימיותו, ולכן חסר לו בשלימות המצוה^ז.

ולכן נהגו לומר **לשם יחוד** לפני קיום המצוה, **הנני מוכן ומזומן**, כדי לגלות שעושים את המצוה באהבה ורצון. וזהו הענין שאמרו **חז"ל** (ברכות מז:), לעולם ישכים אדם לבית הכנסת, כדי שיזכה וימנה עם עשרה הראשונים, שאפילו מאה באים אחריו, קיבל עליו שכר כולם. כי הזריזות של העשרה ראשונים לבוא בראשונה לבית מדרש בהשכמה, מורה על גודל רצונם ותשוקתם לעבודת התפילה.

הזריזות והתשוקה וההתלהבות שהיה לכלל ישראל בעת נדבת המשכן

ולכן 'זריזות' הוא המהות של יהודי. ובפרט בעת נדבת המשכן, כי אנו רואים שאחז לכלל ישראל התלהבות וזריזות נוראה להביא את נדבתם למשכן, כמו

ז. עיין בנתיבות עולם להמהר"ל (נתיב הזריזות פרק ב): 'הזריזות שיש לאדם במצות בוראו, דבר זה הוא שלימות המצוה, שבזה נחשב שהוא עושה המצוה בשלימות לגמרי. ובפרק קמא דברכות (ו:), אמר אב"י, אגרא דפרקי ריהטי וכו' וכבר התבאר זה למעלה. וכל זה, כי הזריזות למצוה הוא עיקר שכר המצוה, מפני שעושה המצוה בשלימות כאשר עושה בזריזות, וכל שהוא בשלימות הוא עיקר התשלומין, כי השלימות גורם תשלומין'.

בני ישראל מלפני משה. וידוע הקושיא, שלכאורה כל הפסוק הזה מיותר, כי פשיטא שלאחר שגמר משה לומר להם שיביאו נדבה למשכן, יצאו מלפני משה ולא נשארו אצלו תמיד.

ומבאר האור החיים, שכוונת הפסוק להודיע בזה, שיצאו כולם כאחד בזריזות להביא את נדבתם, ולא היה אפילו אחד שנתעכב יותר מחבירו. וזהו **ויצאו כל עדת בני ישראל 'מלפני משה'**, היינו, שיצאו מלפניו, עוד לפני שנתן להם רשות לעמוד מלפניו. והגם שאמרו חז"ל (יומא נג.) שאין רשות לתלמיד לעמוד מלפני רבו עד שיתן לו רשות, אך גודל אהבת הדבר להביא נדבה למשכן קלקלה את השורה.

ומבואר בזה"ק (ח"ב רכד.), שכל הזהב שהיה ברשותם של ישראל, נתנו לנדבת המשכן. למרות שהיה להם המון המון זהב מביזת מצרים ומביזת הים, כמו שמבואר **במדרש** (ד"ר דברים א, י), שאפילו הפחות שבישראל הוציא תשעים חמורים טעונים כסף ממצרים.^ט

וזה היה הטענה על הנשיאים, דברגע שראו שרוח הזריזות מנשבת בכל ישראל בהתלהבות ותשוקה גדולה להביא נדבתם למשכן, היו צריכים גם הם להצטרף להאש הגדולה שנתעורר בלב כל אחד מישראל, ולא לדחות את נדבתם לאחר זמן. והגם שהיה להם בזה חשבון טוב, לא היו צריכים להסתכל על זה עתה, מאחר שראו שכל ישראל מתאחדים כעת להרים את נדבתם לה,

ח. ומרן רבי אליהו לופיאן ביאר, שהפסוק בא לומר בזה, שהיו יכולים לראות על פניהם של ישראל, שהם יוצאים עתה 'מלפני משה'. כי אפשר להכיר על האדם ברחוב מאיזה מקום הוא מגיע עכשיו, כשרואים אדם המתנועע כשיכור, יודעים שיצא זה עתה מבית מרזח, וכשרואים אדם הולך ברצינות ובאצילות, יודעים שהוא בן תורה, ויצא עכשיו מהישיבה.

פעם אמר לי אחד מגדולי הרבנים שליט"א, שכשהוא מדבר עם בחור, הוא יכול להכיר עליו תוך שלש דקות, אם הוא גר בירושלים או בבית שמש, בחור הגר בבית שמש הוא בדרך כלל רגוע, לעומת זה בחור הגר בירושלים הוא בדרך כלל לא רגוע.

דוגמא לדבר, כשעוצרים נהג מונית בבית שמש, ומבררים אצלו מה השעה, הוא יענה באדיבות. משא"כ כשעוצרים נהג מונית בירושלים ושואלים אותו מה השעה, מקבלים ממנו רצף של קללות, והוא מלא טענות למה עצרו אותו באמצע הדרך. כי המקום משפיע על האדם, והמהות של העיר ירושלים היא זריזות, לא יכולים לשבת שם בשלוות הנפש, רק רוצים כל הזמן להזדרז ולרוץ ולעלות מדרגה אחר מדרגה.

עכ"פ רואים מזה שאפשר להכיר על אדם מהו מהותו, וזה מחייב גדול, אדם הזוכה להיות בן ישיבה, צריכים לראות עליו ברחוב שהוא בן ישיבה, אם אי אפשר להכיר עליו מיד שהוא בן ישיבה, זה נכנס בגדר של חילול השם, כמבואר **בגמרא** (יומא פו.), היכי דמי חילול השם, רבי יוחנן אמר, כגון אנא דמסגינא ארבע אמות בלא תורה ובלא תפילין.

ט. והזה"ק מביא ראיה לזה ממה שכתוב אצל העגל, (שמות לב, ג) **ויתפרקו כל העם את נזמי הזהב אשר באזניהם וביאו אל אהרן, וקשה, הרי היה להם הון רב של זהב מביזת מצרים וביזת הים, ואיך יתכן שלא מצאו זהב אלא בנזמיהם אשר באזניהם.** ומוכח מזה, שאת כל הזהב שהיה להם כבר נתנו מקודם לנדבת המשכן, ולכן לא מצאו זהב ליתן להעגל, רק את נזמיהם.

לא היה להם לפרוש מן הציבור מפני שום סיבה שרק יהיה.

מתוך העונש שקיבלו הנשיאים שנחסר אות משמם, אתה למד כמה מידה טובה מרובה

והנה מזה לבד שנחסר מהנשיאים אות מפני שנתעצלו להביא את נדבתם, אפשר ללמוד מזה כמה מידה טובה מרובה. כמו שאמר מרן החפץ חיים זצוק"ל, דהנה על זה שהתעצלו נחסר מהם רק אות אחת וקטנה, אות י'.

לעומת זה בחנוכת המזבח ששם נזדרזו הנשיאים להביא את נדבתם בראשונה, שילם להם הקב"ה שכרם, וקבע לכל נשיא ונשיא פרשה מיוחדת בתורה, לבאר בפרוטרוט מהו הנדבה שהביא כל אחד ואחד, קערת כסף אחת, משקל אחד כסף, כף אחת, פר אחד וכו', (במדבר ז).

ובאמת היה אפשר לכתוב בכללות,

שכל הנשיאים הביאו נדבה כזאת, קערת כסף אחת משקל אחד כסף וכו'. אך מפני שהזדרזו להביא את נדבתם בראשונה, כתשובת המשקל על זה שבנדבת המשכן הביאו באחרונה, לכן עתה הצטרפו כולם באחדות, כל הנשיאים של כל השבטים הביאו אותו נדבה, בלי שום גאווה וקנאה ותחרות. לכן קבע הקב"ה י"ב פרשיות בתורה, לבאר עוד פעם ועוד פעם ועוד פעם איזה נדבה הביא כל אחד ואחד.

ורואים מזה בחוש כדברי חז"ל (תוספתא סוטה פ"ד), מדה טובה מרובה חמש מאות פעמים ממדת פורעניות, כי כשנענשו הנשיאים, לא נענשו אלא באות אחת קטנה שנחסרה משמם, ואילו במידה טובה קיבלו את שכרם חמש מאות פעמים יותר, שנכתב עבורם י"ב פרשיות בתורה, למרות שמכל אות שבתורה לומדים תלי תלים של הלכות. ללמדך, שמידה טובה מרובה חמש מאות פעמים ממדת פורעניות.

היסוד שלומדים מפרשת ויקהל ומפרשת פרה - להתגבר על העצלות ולקחת עצמו בזריזות לעבודת ה'

ששבת פרה יחול דוקא בפרשת ויקהל. ועל פי דברינו אפשר לבאר בטוב טעם השייכות בין שתי הפרשיות.

והנה שבת זו פרשת ויקהל, הוא שבת פרה, טהרתן של ישראל. ובודאי לא בחינם סיבב השי"ת בהשגחה העליונה,

י. פעם היה חזן בתפילת מוסף, שב'כתר' הוא התחיל בקול רם, 'שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד'. אחרי התפילה שאל אותו אחד, הרי כל הקהל כבר אמרו ביחד בהתלהבות 'שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד', ומה עשית אז, איך יתכן שלא נצטרפת יחד עם הציבור לייחד את שמו יתברך ברבים.

דהנה נתבאר שהגם שכוונת הנשיאים במה שאיחרו נדבתם, היה כל כולו לשם שמים, כדי להשלים כל מה שרק יחסר. מכל מקום כיון שסוף סוף היה מעורב בזה מידת העצלות, כי כן דרך העצל לאחר את נדבתו, לכן נענשו. כי למרות כוונתם הטובה, היה להם לאחוז דוקא במידת הזריזות, ולא להשהות את נדבתם.

לימוד גדול לכל הדורות מהנשיאים

ויוצא מזה לימוד גדול לכל הדורות, דהנה לפעמים לאחר שמתקיים מגבית גדול של צדקה, מתעורר האדם מאד ליתן את תרומתו ונדבתו. אך היצה"ר בא ומפתה אותו, שאינו נאה ויאה שדוקא הוא האיש הפשוט, יהיה מהעשרה ראשונים התורמים את נדבתם, שהרי מקודם צריכים האנשים החשובים לתת, העשירים ובעלי היכולת, הרבנים והדיינים, ולכן מן הראוי לו להמתין שכל אלו יתנו את נדבתם, ורק לאחר מכן יתרום גם הוא את נדבתו.

וכמובן שכוונת היצר בזה, כדי לקרר אותו מהתעוררותו, כי עתה נתלהב מאד מדברי הדרשנים, ולבו פתוח כאולם לנדב ככל יכלתו ויותר מיכלתו. ולכן מפתה אותו היצר שימתין ולא יתן מיד, כדי שבנתיים יצטנן מהתלהבותו, וכשסוף סוף יתרום את נדבתו, יתן רק מעט מזעיר.

אמנם האדם עומד נבוכ מאד, ואינו יודע להחליט אם הוא רק עצת היצר

שמפתה לו להתעצל ולא ליתן עדיין את נדבתו, או שראוי לו באמת להמתין ולא ליתן מיד, כי יהיה נראה שהוא בא להתגאות בפני כולם, ולהכריז שדוקא הוא מקדים את נדבתו לפני כולם. ונמצא שכוונתו באמת לשם שמים, מה שהוא מתעצל וממתין ואינו תורם מיד.

ודבר זה יש לנו ללמוד מהעונש שקיבלו הנשיאים, על מה שאיחרו את נדבתם. שאפילו כשהכוונה הוא כל כולו לשם שמים, מכל מקום אם מעורב בזה מידת העצלות, אין להתחשב עם זה כלל, רק צריכים להזדרז מיד וליתן את הנדבה.

ולכן גם הוא לא יחשוש שיכשל במידת הגאווה וכדומה על ידי שיתן מיד את נדבתו, רק ידע ברור, שכל החשש הזה בא אליו רק מצד יצרו הרע, הרוצה לקרר ולמנוע אותו מקיום המצוה בהתלהבות ובזריזות, ולכן אין לו להתחשב כלל עם כל סוגי החששות הללו, רק יש לו להזדרז וליתן מיד את נדבתו. ואדרבה, הוא יזכה בכך את הרבים, וממנו ילמדו כולם לעשות גם כן כמותו, להזדרז וליתן מיד את נדבתם ככל יכלתם.

גזירה היא מלפני ואין לך רשות להרהר אחריה

וענין זה מבואר גם בפרשת פרה, שהוא חוקה בלי טעם, כמו שנאמר (במדבר יט, ב), זאת חוקת התורה אשר צוה ה' לאמר דבר אל בני ישראל ויקחו אליך פרה אדומה תמימה וגו'. ופירש"י, זאת חוקת התורה - לפי שהשטן ואומות העולם מונין את

ואין לך רשות להרהר "אחריה", כלומר, "לאחר" קיום המצוה כשהיצר בא לבלבלו שיתגאה ויתנשא ויתפאר על המצוה שקיים, יאמר לו, "אין לי רשות להרהר" מהמצוה לאחר קיומה. ובכך יוכל להינצל משני סוגי היצה"ר הללו.

והסר שטן מלפנינו ומאחרינו

ועל פי זה פירשו צדיקים מה שאומרים בברכת השכיבנו, 'והסר שטן מלפנינו ומאחרינו', כי יש שתי סוגי יצה"ר, 'מלפנינו' לפני קיום המצוה, שאז אומר לו היצר, שלא ראוי לו לקיים המצוה, כי יש לו לחשוש שחלילה יבוא עי"ז לידי גאוה. ואילו 'מאחרינו', לאחר קיום המצוה, היצר גופא מפתהו להתגאות מפני קיום המצוה. ולכן מתפללים לפני השי"ת, שיסיר את שתי סוגי השטן מאיתנו, בין היצר של 'מלפנינו' לפני קיום המצוה, ובין היצר של 'מאחרינו', לאחר קיום המצוה.

ונמצא שאכן יש שייכות גדולה בין פרשת ויקהל לפרשת פרה, כי בשניהם אנו רואים אותו יסוד, שאין להתפעל כלל מדברי היצר המביא לו תלי תילים של חששות, שבשבילם ראוי לו למנוע עצמו מקיום המצוה עכשיו - לשם שמים. רק על כל סוגי הכוונות והפיתויים יש לו לומר דבר אחד, "גזירה היא", וישליך מעליו העצלות שהיצר מנסה להפיל עליו, ויקח עצמו תיכף ומיד בזריזות נפלאה, לקיים המצוה כראוי וכדת, ולא יחשוש כלל שמא יבוא לידי גאוה

ישראל לומר, מה המצוה הזאת ומה טעם יש בה, לפיכך כתב בה חוקה, גזירה היא מלפני ואין לך רשות להרהר אחריה.

ופירש הרה"ק רבי מאיר מפרימישלאן זצוק"ל, שיש שני סוגי יצה"ר, לפני קיום המצוה, ולאחר קיום המצוה. כשאדם בא לקיים המצוה, מגיע היצר ומתחיל להזכיר לו עוונותיו הראשונים אשר עשה מימי נעוריו ועד עתה, ועל ידי זה מקרר אותו היצר ואומר לו, אין אתה ראוי לגשת לקיום המצוה, מאחר שאתה רשע ובעל מעללים, ואין שום חשיבות להמצוות שאתה מקיים.

ולאחר שהאדם זוכה להתגבר על יצרו, ולקיים המצוה כראוי וכדת, אזי מגיע אליו היצר בטענה הפוכה לגמרי מן הקצה אל הקצה, ומכניס בו גיאות והתנשאות, ואומר אליו, ראה כמה אתה חשוב, שזכית להתגבר על יצרך ולקיים את המצוה בכזה שלימות, בכזה התלהבות, בכזה שמחה, תדע לך שבכל הדור כולו לא נמצא עוד צדיק גדול כמותך.

וזהו מה שפירש"י, "לפיכך כתב בה חוקה, גזירה היא מלפני ואין לך רשות להרהר אחריה". והוא שתי סוגי תשובות שצריכים לומר לשני סוגי היצה"ר. גזירה היא "מלפני", כלומר "לפני" קיום המצוה, כשהיצר בא לבלבלו שאינו ראוי לקיים המצוה מפני חטאיו, צריכים לומר לו "גזירה היא" על כל איש ישראל לקיים כל המצוות, בין צדיק ובין רשע.

וכדומה, על ידי שיקיים המצוה תיכף ומיד.

יש להסיח דעת מכל סוגי המחשבות של ענווה פסולה, ולקחת עצמו מיד בזריזות לקיום המצוה

וכמו שהחובות הלבבות מספר על עצמו בהקדמה לספרו, שלאחר שהסכים בדעתו לחבר את ספרו הגדול חובות הלבבות, חשב בדעתו ברוב ענוותנותו, "אין איש כמוני ראוי לחבר חיבור כמוהו, מפני כובד הדבר בעיני, וקוצר דעתי וחלישות שכלי". עד שאמרתי בנפשי לשוב ממחשבתי, ולהשיבה ממה שהסכימה עליו.

אך כאשר זממתי להסיר משא הטורח הזה מעלי, ולהניח לי מלחבר הספר, שבתי וחשדתי את נפשי, אולי בחרה במנוחה, וברצונה לשכון במעון העצלות בהשקט ובבטחה. ופחדתי אולי מפני התאוה הזאת, שנפשי נוטה אל דרך המנוחה והשלווה, ולשבת במושב העצלות, לכן אני זומם לעזוב את כל מלאכת חיבור הספר, ולא מפני הענווה, שאני לא ראוי לחבר את הספר מחמת קוצר דעתי וחלישות שכלי."

ועלה במחשבתי, שאם כל המתעסק

בהוראת הדרך הישרה והנכונה לבני ישראל, היה שותק ועומד מחמת מחשבות ענווה וכדומה, לא היה שום אדם נעשה מנהיג ומוכיח בישראל, רק הנביאים אשר שמעו מפורש יוצא מפי הקב"ה שהוא בחר בהם, למסור לבני ישראל את דבר ה'. ולא היינו זוכים לכל המנהיגי ישראל, ולכל מחברי הספרים, והיו שבילי הטוב שוממים, ומעונות החסד נעזבים.

ולכן באתי לידי מסקנא, שכל המחשבות של ענווה פסולה באים רק מחמת שהנפשות מתאוות למנוחה, ומתרשלות לעסוק בדרכי החסד, ומתעצלות לעשות טובות, והולכות תמיד בדרכי השחוק והשמחה. וכשהם כבר מתעוררים לעשות איזה דבר טוב לעם ישראל, הם בודים מלבם תיכף ומיד דברי שקר ותירוצים שונים, למה אינם ראויים לעשות טובה זו לעם ישראל.

ולכן הדרך הנכון הוא, שכאשר עולה בלבו לעשות דבר טוב, אל יאחר כלל מלעשותו. וכאשר יתחיל היצר לבלבלו בתירוציו השונים, יגער בו ויתגבר עליו. ולכן - מסיק החובות הלבבות, אף אני גערתי בכל מחשבות הענווה, והכרחתי את עצמי לכתוב החיבור הגדול. וכך

יא. מסופר על איש אחד עובד ה' שרצה להתענות בלילה וביום. אמנם באמצע הלילה כשקם משינתו היה צמא עד מאד, וזה היה בזמן שעוד היו צריכים לשאוב מים מן הבאר בחוץ, ולא רצה לצאת לשאוב מים מן הבאר, שהרי הוא רוצה להתענות, ובפרט שהיה רוח סערה ברחוב וגשמים עזים ירדו ללא הרף. אמנם הוא לא היה יכול להחליט בעצמו, אם מה שהוא לא יוצא לשאוב מים הוא אכן בשביל תעניתו, או שהוא פשוט מפני שהוא מתעצל לצאת באמצע הלילה בקור ובגשם לשאוב מים. מה עשה, הוא קם ויצא מביתו והלך עד הבאר, ונעמד שם ולא שאב מים! רק חזר לבית, וכך לא נתן להעצלות שלו לשלוט עליו אפילו בכחוט השערה.

זכינו אנו - בני ישראל שבכל הדורות, לספר הקדוש והגדול הזה.

בתחילת העבודה מותר לאחוז קצת במידת הגאווה, וכשיתרגל לעבודתו ישליך מעליו כל הגאווה

וביותר מכך חידש אור שבעת הימים מרן הבעל שם טוב זצוק"ל, שבתחילת העבודה, מותר לאדם לאחוז זמן מועט במידת הגאווה, לחשוב שאכן דוקא הוא האיש הראוי והנכון להתעסק במלאכת קודש זו, בבחינת **ויגבה לבו בדרכי ה'** (דברי הימים ב יז, ו), כי רק כך יוכל לדחות ממנו כל המחשבות של ענווה פסולה שהיצר מערים עליו, ולקחת עצמו לעבודה. אמנם לאחר שיצליח להתגבר בכך על היצר, ולהתחיל בעבודתו, יזרוק מיד ממנו את מידת הגאווה שאחז בו, וישוב מיד למידת הענווה בשלימות.

ובזה פירש הבעל שם טוב (פרשת חוקת אות א) הפיוט שאומרים בשבת פרה, **'לטהר טמאים, לטמא טהורים, באומר קדוש'**:

דהנה ענין הגבהות נקרא פרה, שמפירה ומגדיל דעת האדם. ובאמת הגאווה הוא דבר האסור בתכלית, וזהו שורש כל העבירות, אמנם מ"מ בתחילת דרכי העבודה, הותר לאדם לאחוז בגבהות והתפארות, בבחינת **ויגבה לבו בדרכי ה'**, לעשות המצוות כדי להתפאר בהם, הגם שהוא שלא לשמה. ואחר שיתחיל לקיים המצוות וירגיש כבר מתיקותם, אזי מתוך

שלא לשמה בא לשמה (פסחים נ:), ואז יש לו להרחיק לגמרי הגאווה והגבהות.

ונמצא שענין הגבהות, מצד אחד היא מטהרת הטמאים הרחוקים עדיין מה' יתברך, שעל ידי שהם מקיימים בתחילה המצוות כדי להתפאר, הם מתקרבים בזה לעבודת ה', ומצד שני היא מטמא את הטהורים שנתקרבו כבר לה' יתברך, שחס ושלום אם יתערב בהם גבהות, יתועב עבודתם לפני ה'.

ולכן נאמר זאת חוקת התורה, ולא נאמר זאת חוקת הפרה, או זאת חוקת הטהרה, כי דיני פרה אדומה שהיא מטהרת טמאים ומטמאת טהורים, מלמדינו הדרך שיש ללכת בה בקיום כל מצוות התורה. ע"כ דבריו הקדושים.

על ידי שיחשוב בתחילה שכוונתו ללמוד ברציפות הוא בשביל כבוד וממון, יסייע לו היצה"ר בזה

ונביא על זה דוגמא פשוטה, אחד שקיבל על עצמו ללמוד שעות רצופות, באופן שכל 'סדר' כולל יהיה סדר שלם, תוכו רצוף אהבה בלימוד התורה, בלי להפסיק בדברים בטלים.

הנה אם יתכוון בזה מיד בתחילה רק לשם שמים, לא יצליח כל כך בזה, כי היות שעד עתה היה רגיל לשוחח ולדבר קצת באמצע הסדר, על דא ועל הא, לא יוכל בבת אחת להתגבר על עצמו, שלא לשוחח מעתה אפילו תיבה אחת. ועצלותו כבר תמציא לו תירוצים שונים, שלא ראוי לו לקבל על עצמו קבלה

גדולה כזאת, כי יתכן שיבוא מזה לידי גאווה גדולה.

והעצה לזה, לחשוב להיפך, אכן דוקא משום כך אני רוצה ללמוד מעתה שעות רצופות, כדי שאוכל להתפאר ברבים שאני מתמיד גדול ואיני מפסיק מלימודי כלל וכלל, וכך כולם יכבדו אותי. וכשיחשוב כך הוא יצליח להתגבר בקלות על נסיונו, ויחסום לגמרי את פיו בעת הלימוד, כדי להשיג מטרתו הגשמית, התפארות וגאווה. ורק לאחר שכבר יתרגל קצת ללמוד ברציפות, אז ישליך את כל גאוותו ממנו, וילמד בהתמדה אך ורק לשם שמים.

ועל דרך זה, הגם שאסור ללמוד לשם פניות ולשם ממון, אך בתחילת העבודה מותר לו לחשוב, שהוא רוצה ללמוד ברציפות, כדי שיוכל לקבל מילגה גדולה ומכובדת^י מהכולל עבור זה.

כי כל עוד שכוונתו הוא רק לשם שמים, מנסה היצר להפיל עליו עצלות וכבידות, ולהמציא לו תירוצים הגונים למה הוא "חייב" לשוחח קצת באמצע הסדר. משא"כ כשמתחיל לחשוב שכל סיבת לימודו ברציפות הוא כדי להרוויח הון רב, אזי יעזור לו היצר של תאוות הממון לחסום את פיו, כדי שיוכל להרוויח מאד. ולאחר שיתרגל כבר ללמוד ברציפות, ישליך מעליו תיכף ומיד את כל הפניות, ויתחיל ללמוד אך ורק לשם שמים, כדי לעשות נחת רוח לאבינו שבשמים.

יעזור השי"ת, שנזכה להתרחק ממידת העצלות ומכל המידות הרעות, ולזכות למידת הזריזות בעבודת ה', לקיים כל דבר מתוך אהבה ורצון וחשק, בשמחה והתלהבות, ונזכה להתגבר על כל סוגי פיתויי היצר הרע, עד שנזכה בקרוב לתיקון השלם ולביאת משיח צדקינו, במהרה בימינו אמן.

יב. עיין בלקט אמרי פנינים להרה"ק מקאמרנא זצוק"ל (דף ר"ג): 'שמעתי ממורי [הבעל שם טוב], 'חשבתי דרכי', שיהיה התחלת התורה והמצוה והתפילה עם היצר הרע, שלא לשמה, לאיזה הנאה, ובזה לא יקטרג עליך היצר הרע ויוכל לגמור לשמה, וזהו 'ואשיבה רגלי אל עדותיך'.

וכן באברם, 'וילך אברם כאשר דיבר אליו ה' (בראשית יב, ד) לשם קדושתו יתברך, 'וילך אתו לוט', מלשון 'לוטה בשמלה', איזה לבוש גופני, כדי שיניחנה היצר לעשות המצוה בשלימות. כמו שפירש רש"י (שם, ב), 'ואברכך' בממון, בבנים, ושאודיע טבעך בעולם, זהו הלבוש. דבר אחר זהו שאומרים אלקי אברהם, זהו העיקר, לברר הבירורין והנשמות עד שישירה שכינתו יתברך עליך.

ואמר הרב הקדוש מו"ה יצחק מדראהביטש זלה"ה, כשאני רוצה לנסוע על הדרך להוכיח את ישראל ולקבל גלות, ולהיות השכינה מצויה על הדרך להשרות עלי אור השכינה, ולהעלות הנשמות הנידחות, ולהעלות תפילות ישראל הנידחים משורשם. היצר בא אלי ואומר לי, יצחק, למה תסע על הדרך שיהיה לך ביטול תורה ותפילה, ותתבזה בעיני הבריות, ומפיל עלי עצלה גדולה שלא ליסע. אני אומר לו, אני נוסע בשביל ממון שאני צריך, ואז בזריות אומר לי שאסע לשלום, וכשאני בא לאיזה מקום, אזי אני משליך לגמרי ענין החיצונית והלבוש, ואני מבקש הפנימיות. וזהו ענין 'שלח תשלח את האם' (דברים כב, ז) השליא והלבוש, 'ואת הבנים תקח לך', לעשות המצוה בדביקות נפלא ובאהבת אמת. עכלה"ק.